

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

“Ο ΣΟΛΩΜΟΣ”

«Είναι ανάγκη στο δυνατό πιο καθαρά και πιο σοφικά να νοιώσουμε όλοι μας τί είναι και τί σημασία έχει το γλωσσικό μας το ζήτημα.

Ο Σύλλογός μας προορισμός του έχει να προσηγάσκει να δώσει στους πολλούς να καταλάβουμε για ποιά συμφέροντα εθνικά και για ποιές ανάγκες κοινωνικές και για ποιό σκοπό, πρέπει η γλώσσα που γράφουμε να στηριχτεί άπαντα στη γλώσσα που μιλούμεν

Με τέτοια λόγια άπια και σύντομα ο Σύλλογός μας πρωτοείλησε.

Και βρήκανε άφορμή μερικοί επιτήδαιοι δημαγωγοί ή μεγαλόσχημοι άγράμματοι κ' έσπειραν παρεξηγήσεις, κ' έφτυσαν άμελέτητες και άδικες συκοφαντίες - και διέσυραν τ' όνομά μας στο λαό.

Πρέπει πλειά ή παρεξήγηση αυτή να λείψει. Και γι' αυτό έρχόμαστε σήμερα πλατύτερα να έζηγήσουμε τη σκέψή μας και με μεγαλύτερες λεπτομέρειες να εκθέσουμε το σκοπό μας. Θα μιλήσουμε σήμερα άπ' εύθείας στο λαό και θα του ποούμε φανερά και ξεσκεπά ποιός ο λόγος που συναθροιστήκαμε και τί θέλουμε.

Γιατί όταν από τους δρόμους περνοίμε και μάζε σφυρίζουν και μάζε βρίζουν και μάζε λένε λόγια που και να τ' ουμλήθουμε ντροπέμαστε, έμεις τσιπαίνουμε και δεν άπαντούμε, με ή καρδιά μας μέσα πονεί για την παρεξήγηση και τον άδικο κατατρομό.

Και δεν μπορούμε, ούτε πρέπει κλειά να σωπαίνουμε. Πρέπει να μάζε άκούσετε, να δείτε τί θέλουμε και τί ζητούμε κι άφου μάζε άκούσετε, τότε μόνο να μάζε κρίνετε. Να μάζε άκούσετε με προσοχή, γιατί το ζήτημα το γλωσσικό από το όποτον έξαρτάται το μέλλον της Πατρίδας μας, δεν έχουν όλοι μήτε τον καιρό, μήτε τα μέσα να το μελετήσουν σοβαρά και αναγκάζονται να πιστέψουν τον ένα και τον άλλον που έχουν συμφέρον να πικραστίνουν τα πράγματα παραμορφωμένα και παραχρυσισμένα με ψευτιές και με πρόστυχες δημιουργίες λέξεων και με συκοφαντίες βρειές και άσυνείδητες.

Τίποτα προσωπικό πάθος δεν έχουμε με κανέναν. Κι' αν μια στιγμή στη συζήτησή μας μέσα δι' θα μπορούσαμε να κρατήσουμε το θυμό μας έναντιόν των δασκάλων και των δημαγωγών, ο θυμός μας θα δικαιολογηθεί και θα ύψωθεί μπροστά μας και μπροστά σας μ' επιβολή εθνικού πόνου.

Γιατί αν είναι άρατι να μη τσαράζεται κανείς και να φέρονται ήρεμα κι όλύμπια προς τους άλλους, είναι μερικές στιγμές που ή ήρεμία καταντά άδιαφορία και έγκλημα και ο θυμός επιβάλλεται ως καθήκον.

Ούτε προσωπικό πάθος, με εΐτε και συμφέρο κανένα έχουμε. Το έναντιό. Προκαλούμε γύρω μας την άγανάχτηση και την έριμνεία, κι' αν είμαστε σε δημόσια θέση κινδυνεύουμε να τη χάσουμε, όλη μέρα ψυχραίνόμαστε συζητώντας πεισματικά με τους καλύτερους μας φίλους. Ούτε συμφέροντα, ούτε πάθη μάζε σπράχνουν. Είναι κάτι άλλο που μάζε κάνει να διατρέχουμε τόπους κι' όδους. Είναι ή βαθεία πεποίθησή μας πως με τέτοια κατάσταση δεν μπορεί πλειά ή Πατρίδα μας να πάει μπροστά και πρέπει να γίνει πλειά μια άρχή δημοιοργίας κι' αναγέννησης - και πρέπει όλοι οι νέοι - ποιός όλιγο του όθους μας βρίσκεται και διαπλάσσεται μέσα στα χέρια μας κ' έχουμε καθήκον να μελετήσουμε σοβαρά την αίτια της σημερινής έρωστικής του έθνους και να ποούμε δυνατά και μελετημένα, χωρίς να φοβηθούμε την πρόληψη και το διωγμό, ποιά 'ναι τα γιατρικά που μπορούνε να μάζε σώσουν.

Και γι' αυτό, νομίζουμε, έχουμε το δικίωμα να ζητήσουμε από το λαό σήμερα μερικές στιγμές να μάζε άκούσει. Γιατί δεν είναι σωστό πριν να μάζε άκούσει, να μάζε καταδικάζει και να μάζε βρίζει.

Δά προσπαθήσουμε στο μπορούμε πιο καθαρά

και συστηματικά να εκθέσουμε το πρόγραμμά μας. Θα μιλήσουμε πρώτα για τα ιστορικά του γλωσσικού μας ζητήματος. Πώς γεννήθηκε σε μάζε, πως κατασκευάστηκε ή Καθαρεύουσα και ποιά 'ναι τα καταστρεπτικά άποτελέσματα της Καθαρεύουσας :

- α) τα εκπαιδευτικά,
- β) τα κοινωνικά,
- γ) τα εθνικά.

Κ' έπειτα θα δείξουμε πως, όπως σ' όλα τ' άλλα έθνη του κόσμου, σε όλα ανεξαιρέτως, έτσι και σε μάζε πρέπει ή γλώσσα που γράφουμε να στηριχτεί άπαντα στους τύπους, στη σύνταξη της γλώσσας που μιλούμε.

Και θ' αποδείξουμε πως τούτο είναι :

- α) ανάγκη από λόγους εθνικούς να γίνει.
- β) δυνατόν να γίνει.
- γ) άπαραίτητο να γίνει.

Κι' άφου έτσι τοποθετήσουμε τη Δημοτική και την Καθαρεύουσα τη μια έναντι της άλλης - θα εξετάσουμε ποιός θα λύσει το ζήτημα. Και θα δοίμε πως τα πράγματα δεν πρέπει να τ' αφήσουμε μόνο τους να βαδίζουν ανεπόλητα το δρόμο τους, γιατί ο καιρός δεν μπορεί να μάζε περιμένει και δεν είναι σωστό να σταυρώνουμε τα χέρια μοιρολατρικά και να κοιτάζουμε την καταστροφή. Ούτε ποίπει ακόμα το ζήτημα να τ' αφήσουμε στα χέρια των φιλολόγων και των δασκάλων. Αύτοι και να θένε - πράμα που είναι δύσκολο γιατί δεν τους σφύρειν - δεν μπορούν από το περιβάλλον που βρίσκονται να δούνε την αλήθεια. Μόνο ο Λαός ύποδειξουμε λαί τα ζητήματα της γλώσσας. Και τέλος θα εξετάσουμε ποιά 'ναι τα καθήκοντα του Λαού στο ζήτημα το γλωσσικό και ποιός ο σκοπός του Συλλόγου μας.

Τίποτο με λίγα λόγια τη σχέδιο της 'Απολογίας μας αυτής. Ήρεμα, ήσυχα, χωρίς φωνές και βρισιδιά - θα μιλήσουμε. Κ' ύστερα, άμα μάζε ποδια βάσετε, σαν άντρες σοβαροί και δικαιοί, κοιτάχτε τί σας είπαμε, σκεφτείτε και κρίνετέ μας.

II

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Εϋτώς ως μπορούμε στο σχολείο, το πρώτο πράμα που μαθαίνουμε είναι να περιφρονούμε τη μητρική μας γλώσσα. Ο δάσκαλος πολεμά να ξεριζώσει από την ψυχή του παιδιού τα λόγια που τοίμαθε στο σπίτι του ή Μητέρας. Να μη λείει πλειά και πρό πάντων να μη γράφει: άφωμί, νερό, κρασί, σπιτίο, κ' να γράφει: άρτος, ύδωρ, οίνος, οικία. Κ' έτσι μπαίνει βαθύτατα στο παιδικό μυαλό ή πρόληψη της διγλωσσίας: άλλη γλώσσα πρέπει να μιλούμε κι' άλλη να γράφουμε ή να βλέπουμε γραμμένη.

Πώς γεννήθηκε ή τερατώδης αυτή αντίληψη κ' ή άνοσια περιφρόνηση στη γλώσσα των πατέρων μας; Άπλούστατα. Οι Δασκάλοι θαμνωμένοι από την άμορφιά της αρχικής γλώσσας, ξεχάσανε πως νόμος φυσικός άπαραβάτος είναι όλα να εξελίσσονται και να αλλάζουν με τον καιρό και πως ή γλώσσα άκολουθεί κι' αυτή τους νόμους τους φυσικούς κ' εξελίσσεται και αλλάζει.

Και μάζε μάθανε πως ή γλώσσα που μιλούμε, επειδή διαφέρει από την αρχαία, είναι παραμορφωμένη και χυδαία και τότε μόνο θα μορφωθούμε και να προοδέψουμε όταν γυρίσουμε πίσω στη γλώσσα του Πλάτωνα ή τουλάχιστον του Εσφορώντα.

Πίσω λοιπόν στην αρχαία!

Εποδευτήκανε πολύτιμες δυνάμεις του Έθνους για να ξαναζωντανέψουμε τα πεθαμένα άπαρέμφοτα και τους ύπερσυντέλικους και τα χρήτων χλούνων. Εΐταν φυσικό το άποτέλεσμα: τέλεια άποτυχία. Σαστισμένοι οι δασκάλοι σταθήκανε. Λίγοι πομένον ακόμα που κοιτάζουν πίσω κ' ελπίζουν στον πίσω γυρισμό. Οι πιο πολλοί προσπαθούν με μισές επιδρόθωσες και με λαθρακιασμένα αρχαία στηρίγματα να στήσουν το γλωσσικό τους οικοδόμημα που

ραΐτε και γκρομίζεται.

Δεν έχουνε το θάρρος να άνασκάψουνε τα θεμέλια και να θέσουνε καινούργια και δυνατά, με ο επιδιωρόνουνε τη στήγη και χρωματίζουνε την πρόσοψη. Χύνουν μέσα στους αρχαίους πεθαμένους τύπους λέξεις ζωντανές, κάνουνε ένα μίγμα έρωκλινικό και κομικό από αρχαία και νέα, από ζωντανά και πεθαμένα, από σάπια και γερά. Καθένας έχει το δικίωμα να κανονίσει τη δόση της άρχαιοπρεπείας και τη δόση της δημοτικής που πρέπει να βαλει στα γραφτά του. Κανένας νόμος, καμιά άρχή - τίποτα σύστημα. Και κατασκευάζονται έτσι χιλιάδες γλώσσες που όλες μαζί λέγονται καθαρεύουσας.

Η πρώτη δουλειά της Καθαρεύουσας εΐτανε να γελοιοποιήσει την πραγματικότητα, αλλάζοντας τις λέξεις τις ζωντανές, να μη φορούμε πλειά ακαπάλλα, παπούφλες, γάντια, κάλτσες, γελίκια, αλλά να βάλουμε πύλους, έλβαςδας ή εσμαρίδας χειρόκτια, περικνημίδας, έσωκάρδια. «Το ενέλιγμα των ποδών, ή κάλτσα, λέγεται ποδίσον και πύλλυτρον, λέξεις εισακτάει» (Ζηκίλης).

Καθε λέξη που ύπάρχει και ζει στο στόμα του λαού, τη βρίσανε και την καταδόσανε κ' είπανε πως πρέπει να αλλάχτεί, να ντυθεί αρχαίκα, να γίνει σοφικά και άστυκα. Και μόν, έστω, άπαρέμφοτα και δύκοι αριθμοί δι' θα ύπάρχουν, με πρέπει όμως να αλλάχτούν όλες οι λέξεις του λαού, πρό πάντων οι πιο ζωντανές. Όλοι οι όροι, όλα τα όνόματα τα πασίγνωστα, που έχουν τα έργαλεία κ' οι δουλειές του ράφτη, του μαρκαχού, του έμπορου, του γεωργού. Όλα τα βαθιαία αίσθήματα που αναταράζουν και συγκινούν την ψυχή του ανθρώπου.

Έργατία υπεράνθρωπη και κομική.

Οι δασκάλοι τί κατορθώσανε;

Η δε βρήκανε λίξη αντίστοιχες και τότε καταδικάσανε μέσα μέρος της ζωής να μην μπορεί να εξωτερικευτεί γραφτά, ή βρήκανε με τις κλεισανε μπαλαρωμένες μέσα στα βιβλία, γιατί φυσικά ο λαός ποτέ του δεν εΐταν δυνατό να τις προφέρει άφου είχαν ήδη άλλες λέξεις που τις μεταχειρίζετανε όλημέρα. Θάταν δυνατό να ποούμε: πέρ, ποός, χους, χείρ, ούς, αν δεν είχαμε: φωτιά, πόδι, χώμα, χέρι, αυτί.

Είναι τόσο φανερά αυτό πράμα που ξεσταίνε και κανείς να βλέπει πως εΐτε δυνατόν ένα δλόκληρο Έθνος να πηγαίνει τόσο έναντιόν της αλήθειας και να μην το νοιώθει. Οι δασκάλοι που μάζε αναθρέψαν στο σχολείο μάζε βάσανε τόσο βαθιά την πρόληψη της διγλωσσίας, που σατισμένοι ακόμα βρισκόμαστε και δεν ξέρουμε τί να κάνουμε:

Μάζε μάθανε πως τέτοιες λέξεις είναι ντροπή να γράφονται γιατί 'ναι χυδαίες και πρόστυχες: να τις μεταφράσουμε πάλι δεν μπορούμε είναι γελοίο να λέμε ποός, χους και ρίς. Τι λοιπόν να κάνουμε; Νάχουμε μια γλώσσα για τη ζωή και μια άλλη για τα βιβλία. Οι μορφωμένοι μάζε κ' οι επιστήμονες χωρισμένοι τέλεια από το λαό, καμιά μεταξύ τους πνευματική επικοινωνία, τα βιβλία που γράφονται για την πρόοδο της Έπιστήμης και της Τέχνης να μη μπορούν ποτέ να διαδοθούν στο λαό και να τονε μορφώσουνε και να τον αναπτύξουν.

Τέτοια φρικώδη κατανοτών άποτελέσματα της διγλωσσίας μας.

Συχνά άμελέτητοι κ' επιπόλαιοι αντίπαλοι μάζε φέρουν ως επιχειρήματα ότι διγλωσσία ύπάρχει σ' όλα τα έθνη του κόσμου, άλλη γλώσσα, λένε, έχουν παντού οι μορφωμένοι κι' άλλη γλώσσα οι άμόρφωτοι. Και, όλες οι γλώσσες, έχουν λόγια του σπιτιού, του δρόμου και της καθημερινής ζωής, που γράφονται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις για να χρωματίσουνε πιο ζωηρά τη φράση και το διάλογο: αλλά τα λόγια αυτά άποτελούν ένα όλο άρμονικό με όλη τη γλώσσα, έχουνε την ίδια γραμματική και το ίδιο συνταχτικό. Και μια γλώσσα δι' γνωρίζεται από τις λέξεις - που μπορεί να είναι πολλές ή όλιγες, πολλές για τους γραμματισμένους, λίγες για τους άγράμματος, - με γνωρίζεται από τη γραμματική και το συνταχτικό.

«Αν και διαφορετρόπω: εκφράζονται, λέγει ο Σπ. Τρικούπης, οι πεπαιδευμένοι και οι άπαιδευ-

του λαού, ν' αντικαταστήσουν λέξεις γνωστότατες με λέξεις άγνωστες και πεθυμένες—πράμα αδύνατο γιατί κριμιά δύναμη στον κόσμο δεν μπορεί να σταματήσει την εξέλιξη και ν' αλλάξει τους φυσικούς νόμους.

Κ' έτσι η Καθαρεύουσα με τό να θέλει να διαδοθεί σ' όλους τους Έλληνες και με τό να εμποδίζει μια γλώσσα πανελλήνια να μορφωθεί και να κυριαρχήσει, κατορθώνει να διασπεί την Έθνική μας ένότητα και κατορθώνει ακόμη όχι μόνο να μην μπορούμε να επικοινωνούμε πνευματικώς με τους άλλους αδερφούς μας, με και να μξς τους στερεί και να μξς τους αποδιώχνει. Γιατί μη μαθαίνοντας καμιά γλώσσα ζωντανή στα έλληνικά σχολεία πού τους έχουμε ίκελ, αναγκάζονται ως τελειώσουν τό σχολείο να μεταχειριστούν ως έργαγο τής συνήθιμης έσωτερικής ή εξωτερικής ζωής τους μια γλώσσα ζωντανή πού όχι μόνο να γραφεται αλλά και να μιλιεται. Κ' έτσι μαθαίνουν και μιλουν βουλγαρικά και τουρκικά. Γιατί βέβαια η Καθαρεύουσα δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους, γιατί δεν μπορεί να εκφρασει τα πράματα και τα αισθήματα τής καθημερινής ζωής. Αυτο κόσμιο σπουδαιότατο όπου η Καθαρεύουσα δε θα μπορούσε ποτέ της να μπει. Κι αφού δεν μπορεί, τότε είναι αδύνατο ποτέ της ν' ανεβεί από τις νεκρόττες των βιβλίων στα ζωντανά χείλη του λαού. Ο πρώτος κόσμος όπου η Καθαρεύουσα δε θα πατήσει ποτέ της τό πόδι είναι οι πρώτες αντίληψεις τα πρώτα θεμέλια του ψυχικού μας πλούτου, οι λέξεις οι καθημερινές και απαραίτητες πού όλημέρα μπαινι-βγαίνουν στο στόμα μας, μητέρκ, χρια, ψωμί. Μπορούμε αυτά να τα πούμε γαλλικά, ιταλικά, κινεζικά, — καθαρευουσιάνικα δμως ποτέ. Ποτέ Έλληνες δε θα βρεθεί να πει (έχτος αν είναι βραχιά άρρωστος, δ δυστυχισμένος,) — μητέρκ και ύδωρ και άρτος και χείρ.

Δεύτερος κόσμος άπροσπέλαστος στην Καθαρεύουσα, είναι ο κόσμος των αισθημάτων. Εύτως ως έμβαθύνει κανείς στην ψυχή μας, εύτως ως η επιφάνεια των πραγμάτων διαπεραστεί και λείψει κάθε επιπόλαια δασκάλικη επίρροή, η Καθαρεύουσα εξαφανίζεται και ανυψώνεται κυριαρχη μέσα μας και Βασίλισσα η παραγνωρισμένη γλώσσα τής Μάννας.

Κι αφού η Καθαρεύουσα—έπως κι αυτοι οι Δασκάλοι τ' όμολογούν—δεν μπορεί να εξωτερικέψει τον κόσμο των αισθημάτων, πώς μπορεί πλειά τό έθνος να συγκινηθεί από ένα κήρυγμα πού να συνκράξει τις ψυχές και να σπρώχνει στα μεγάλα τό έργα, πώς μπορεί να επικοινωνήσει και να συνταραχτεί από ένα μεγάλο αισθημα, να συνταραχτεί σύσσωμο, από τον κατωτέρω ως τον ανώτερο, από τα βάθη τής Ήπειρου ως τα πέρατα τής Ασίας, όπου σκορπισμένοι περιμένουμε οι Έλληνες τό λυτρωμό;

Ήσυχα, απλά, ξετυλιχίμε μυστικά σας την καταστροφή πού φέρνει η Καθαρεύουσα στα παιδιά και στην κοινωνία και στο Έθνος. Είναι πώς φανερό.

Η Καθαρεύουσα είναι ανίκανη να διαπλάσει την καρδιά του παιδιού. Η Καθαρεύουσα πνίγει τό νοϋ και διαστρεβλώνει τή φυσιολογική άναπτυξη των παιδιών.

Η Καθαρεύουσα μας κάνει επιπόλαιους ανθρώπους των άδειων λέξεων και τής φανφαρόνικης φρασολογίας.

Η Καθαρεύουσα μας εμποδίζει ν' αγαπούμε τό βιβλίο, τή μελέτη, καθετί τό σοβαρό και μελετημένο.

Η Καθαρεύουσα διασπεί τή γλωσσική ένότητα του Έθνους και σιγά σιγά κι αυτή μας την έθνική ένότητα.

VI

Και τώρα τί πρέπει να γίνει ;

Οι πρόνιοι σταυρώνουν τα χέρια τους, χασμουριούνται και λένε: «Όχι αδερφί, αφήστε τή γλώσσα να προχωρεί μόνη τις. Το ζήτημα τό γλωσσικό μόνο του θα λυθεί.» Κ' η ιδέα αυτή η άχαρφη και τεμπελική ριζώνεται στην ψυχή μας καθημέρα, γιατί ναι εύκολη, γιατί δε μας επιβάλλει κανένα καθήκον και δε διαταράζει καθόλου την

καρφενειακή μας μακαριότητα.

Ναι, τό ζήτημα τό γλωσσικό θα λυθεί με τον καιρό, σύμφωνα με τους γλωσσικούς νόμους πού καμιά γλώσσα δεν μπορεί να παραβεί. Γιατί ναι νόμοι φυσικοί. Μα πρέπει να μη θέτομεν έμπόδια στους νόμους αυτούς, όχι γιατί δε θα νικήσουν και δε θα επιβληθούνε στο τέλος, μα γιατί ίσως όταν έρθη ο καιρός να νικήσουν και να επιβληθούν, θξ-ναι πολύ άργά. Ίσως να μη βρούν κανένα μας να σώσουν.

Τί έμπόδια θέτομε εμείς στους γλωσσικούς νόμους πού ν' άργοπορούνε τό ξετύλιγμα τους—κ' έπομένως και την έθνηκή μας αναγέννηση;—Τό Σκολείο. Μεγαλύτερο, όλεθριότερο έμπόδιο, αδύνατο να υπάρξει. Ο φυσικός νόμος λέει τούτο, τό Σκολείο λέει τό αντίθετο. Τό Σκολείο κηρύσσει τον πόλεμο έναντίον του Σπιτιού. Και τό παιδί ανάμεσα τους τξ χάνει, δεν ξέρει τί να γενεί, σε ποιο να κταφύγει, τί να πιστέψει, τό βιβλίο η τή ζωή, τό στόμα η την πέννα, τό χαρτί η τή σάρκα, τό Δάσκαλο η τή Μητέρκ.

Κι αυτό γίνεται καθημέρα μπροστά στα μάτια μας και τίποτα δε βλέπομε, ούτε καν την άνατρι χίλια νοιώθουμε του Γκερμου πού όλοένκ σημάνει. Καθημέρα χιλιάδων παιδιών μας ο νοϋς και η καρδιά στρεβλώνονται μέσα στους τοίχους των Σκολείων—και τα παιδιά αυτά είναι η νέα γενεά πού θ' αντιμετώπισει μεθαύριο τις πδ κρίσιμες περιστάσεις απ' ότες ποτέ της πέρασε η Πατρίδα μας—κι αν μοιάζει με τις παλιές; "Αν μοιάζει με την τωρινή; Πρέπει να φωτιστεί ο λαός, όσο τό δυνατόν πιδ γρήγορα, να μάθει επί τίλους ότι τό γλωσσικό ζήτημα δεν είναι ούτε φιλολογικό, ούτε επιστημονικό ζήτημα. Είναι ζήτημα Έθνικό.

Και πρέπει βαθιά να τό κταλάβουμε πώς όλες αυτές οι μεταρρυθμίσεις πού γίνονται, με τους έρήμερους νόμους και με τις άμελέτητες Βουλές—είναι επιπόλαιες, χωρίς κανένα πραχτικό αποτέλεσμα, μάταιες και παιδιακιστικές.

Κι αν τα Οικονομικά μας πληθύνουν, κι αν έχομε θωρηχτά και άντιτορπιλλικά χιλιάδες, κι αν έχομε οργανισμούς στρατών τέλειους, κι αν τό σύνταγμα μας είναι ένα νομικό άριστοέργημα η δεν είναι καλό κ' έρθουν Έθνοσυνέλευσεις και τ' αλλάξουν κι αν αλλάξομε βασιλιάδες κ' ύπουργούς—όλα αυτά δεν έχουν καμιά, απόλύτως καμιά σημασία. Όλα αυτά ποτέ τους δε θα μπορούσαν να μας σώσουν. Από τίποτα π' αυτά δεν έχομε ανάγκη.

Από ένα μόνο έχομε ανάγκη.

Από ανθρώπους. "Αν δε μορφώσομε ανθρώπους—άντρες πού να μπορούν να νοιώσουν τό μεγάλο κοινωνικό κ' έθνικό προορισμό τους και μητέρες πού να ξέρουν ν' αναθρέψουν τα παιδιά τους στην άγάπη τής Πίστεως και τής Πατρίδας—τίποτα, κανένα νομοθέτημα, καμιά Βουλή, καμιά προσπάθεια δε θα μπορεί να μξς σώσει. Και για να μορφωθούν οι χαραχτήρες αυτοί χρειάζεται από τα πιδ μικρά τους χρόνια να μορφωθεί η καρδιά κι ο νοϋς τους. Και για να μορφωθεί η καρδιά και ο νοϋς, ένα μόνο μέσο υπάρχει, — η Γλώσσα. Και τέτοια γλώσσα μορφωτική τής καρδιάς και του νοϋ, μια μόνο υπάρχει, η γλώσσα τής Μητέρας, πού είναι μέσα στο αίμα μας και στην ψυχή μας και πού μόνη μπορεί να μξς συγκινησει και να ξυπνήσει μέσα μας τις μεγάλες όρμες τής φυλής μας. Δεν είναι καιρός να σταυρώνομε τα χέρια μας. Δεν πρέπει να τό ξεχνούμε. Η φυλή μας βρίσκεται σ' ένα σταυροδρόμιο θριάμβου η Γκερμου.

VII

Μα θα πείτε: Ύπαρχει μια τέτοια πανελλήνια γλώσσα, πού να ενώνει σφιχτά σφιχτά, όλο τό Έθνος; Όσοι αστόχαστα και βέβηλα κρίνουν και τα πιδ σοβαρά ζητήματα του Έθνους, άποκρίνονται πώς τέτοια πανελλήνια γλώσσα δεν υπάρχει! Ύπαρχουν τόσες γλώσσες όσες κ' επαρχίες.

Άνεπιστημονικώτερο επιχείρημα είναι δύσκολο να βρούν και οι δασκάλοι ακόμα. Σε κανένα έθνος του κόσμου δεν υπάρχει τόση γλωσσική άρμονία, όση στην Ελλάδα. Μόνο σε δυο τρεις τόπους

για λόγους ιστορικούς η γεωγραφικούς, στην Τραπεζούντα, στην Κύπρο, στην Τσακωνία, οι διαφορές είναι μεγάλες. Παντού άλλιυ μια μόνο γλώσσα υπάρχει. Γιατί από ένα μόνο συνταχτικό κι από μια μόνο γραμματική κυβερνούνται. Και σ' αυτό έγκειται η διαφορά των γλωσσών και όχι σε μερικές διαφορές των λέξεων.

Σε μερικούς τόπους π. χ. λένε αβριθια, σε άλλους τόπους λένε ακό:τα» Και είναι κομικά ήλθια η προσπάθεια των δασκάλων για να ενώσουν τα χυτα τον Έλληνισμό να έφευρίσκουν μιάν έλλη λέξη, πού πουθενά δεν τή γνωρίζουν, πουθενά όχι μόνο δεν τή λένε αλλά και ούτε είναι δυνατό να την πούνε, τή λέξη: αλέκτορας, κλεκτορίδος». Δεν είναι πιδ λογικό, πιδ έθνικό να μεταχειριστομε τή λέξη πού γνωρίζουν ταύλαχιστον οι μισοί Έλληνες κι όχι τή λέξη πού κανένας δεν τή ξέρει κι αν τή μάθει είναι αδύνατον να τή μεταχειριστεί; Δεν είναι πιδ εύκολο και πιδ απλό οι άλλοι μισοί να μάθουν τή γνωστή λέξη, παρά να μάθουν όλοι μιάν άγνωστη, σε μιάν κλίση πεθαμένη, πού αδύνατο πλειά να ζαναρται στη ζωή; Τό παράδειγμα αυτό δείχνει τέλεια τή μέθοδο πού μεταχειρίζονται οι καθαρευουσιάνιοι για να ενώσουν γλωσσικώς τους Έλληνες. Είναι φανερό να συλλογίστα κανείς πόσο στενό πρέπει να είναι τό μυαλό ίκεينو πού μεταχειρίζεται τέτοιους τρόπους για τέτοιο σκοπό!

Οι διαφορές στα Έλληνικά ιδιώματα είναι πολύ όλίγες και πολύ άτήμαντες, αφού είναι μόνο διαφορές λέξεων και όχι τυπικού και συνταχτικού. Ο Έλληνας τής Σμύρνης πολύ εύκολα θα συνεννοηθεί με τον Κωνσταντινουπολίτη, με τον Αθηναίο, τον Κρητικό, τον Έρτανήσιο. "Αν σε μερικές λέξεις σκορπάψουν, κι αυτό θα λείψει όταν μια φιλολογική σειρά έργων καθιερωτεί μιάν όρισμένη διάλεχτο σε όλη την Ελλάδα. "Ετσι καθιερωθήκανε όλες οι γλώσσες.

Στην άρχή ισοδύναμες διάλεχτες παντού, καμιά δεν κυριαρχούτε. Με τον καιρό έτυχε για λόγους πολιτικούς, οικονομικούς κλπ. σε μια όρισμένη διάλεχτο να γραφούν μεγάλα φιλολογικά έργα. Κ' η διάλεχτος επεβλήθη έτσι στις άλλες και γίνικε γλώσσα έθνική. Τί συνέβη στην άττική διάλεχτο, π. χ. πού παντα μξς φέρνουν ως επιχείρημα οι δασκάλοι και δε βλέπουν πώς είναι δικό μας, δυνατότα επιχείρημα; "Ακούστε τί λέει ο Ξενοφώντας: αφωνήν δε την πσσαν ακούοντες οι Αθηναίοι, έξελεχκντο τούτο μίν εκ τής, ταυτο δε εκ τής και οι μίν Έλληνες ιδία μάλλον φωνή και διαίτη και σχήματι χρώνται. Αθηναίοι δε κερκαμένη εξ άπάντων των Έλλήνων και βαχβάρων».

Παράδεινομε τή φράση αυτή και την αφιερώνομε στους δασκάλους για να τή μελετήσουνε και να μην πολυμιλούνε.

VIII

Λένε ακόμα πώς η δημοτική μας αυτή γλώσσα είναι χυδαία. Και δεν καταλαβαν ακόμη πώς καμιά γλώσσα και καμιά λέξη δεν μπορεί να είναι χυδαία. Χυδαία μόνο η εύγενικά είναι τα πράματα πιδ κάθε λέξη εκφράζει. Η λέξη είναι: σαν τον καθρέφτη. Και καθώς δεν μπορούμε να πούμε πώς ο καθρέφτης πού έχει μπροστά του και καθρεφτίζει πράματα χυδαία, κουρέλια η σκουπίδια, είναι χυδαίος, παρά μόνο πώς τα κουρέλια και τα σκουπίδια είναι χυδαία, έτσι δεν μπορούμε να πούμε και για μια λέξη πώς είναι χυδαία παρά μόνο πώς τα πράματα πού εκφράζει είναι χυδαία. Αυτή την απλή, την απλούστατη σκέψη δεν μύρεσαν ακόμα να ψελλίσουν τα δασκάλικα μυαλά. Κ' είναι άπελπιστικά θλιβερό για την πρόοδο τής ανθρωπότητας να βλέπει κανείς ξεφυλλίζοντας την Ιστορία, πώς επιχειρήματα πού τώρα κ' έξη κ' έφτά αιώνες έφεραν οι τότε τάχατε σοφοί, τα ξαναφέρνουν πάλι, με τό μονότονο, τό κουραστικό πείσμα τής στενοκεφαλίας. Δεν μπόρεσε λοιπόν ο άνθρωπος να εξελιχτεί καθόλου κ' η σκέψη του δεν μπόρεσε να ξανοιχτεί λίγο, να ελευθερωθεί, να προχωρήσει; Δεν υπάρχει θλ:θερότερο πράμα παρά να βλέπει κανείς τή σημερινή αντίληψη των φιλολόγων μας και των επιστημόνων μας και να τήν παραβάλλει με τα όσα άπαράλλαχτα άνόητα είπαθήκανε στην Ιταλία τον

